

coniuncti, homo non separet; 3. quod in matrimonio rato alter alteri coniugi potestatem tradat corporis sui, nec liceat eandem alteri traditam conferre sine consensu eius, cui tradita est; 4. quod matrimonium sit pactum solemne non secus ac solemne votum, adeoque non possit altero invito, qui matrimonium ratum iniit, continentiam profiteri; 5. denique, quod Augustino auctore non alia de causa coniugium christianorum prae caeteris indissolubile sit quoad vinculum, nisi quia est sacramentum. Iam vero matrimonium non consummatum vere et proprie est sacramentum, prout est consummatum (28).

Ast ipse veluti certum assumere videtur non nisi auctoritate ecclesiastica dissolvi coniugium ratum, ut patet tum ex horum argumentorum indole et natura, tum ex eo quod dixerit *multis canonibus ecclesiasticis* id fuisse decretum. Attamen hoc non est exploratum, cum plures iique gravissimi theologi oppositam teneant sententiam, ut paulo post expendemus. Qua sola animadversione non minimum vis eorumdem argumentorum infirmatur. Praeterea non animadvertit inter hos canones haberi canonem Tridentinum, qui dogmaticus est, non autem mere disciplinarius. Demum falsum est quod affirmat, posse dirimi coniugium ratum *ob ministerium ecclesiasticum*. Nunquam id docuit aut sensit Ecclesia.

Porro si semel constiterit Deum ipsum ita de matrimonio rato constituisse in favorem perfectionis evangelicae, quemadmodum constituit de coniugio infidelium, cum alter ad fidem convertitur, renuente altero sine contumelia Creatoris cum converso cohabitare, in favorem religionis christianae, proposita argumenta magna saltem ex parte ex se concidunt. An vero Christus ita statuisse dicendus sit, dogmatice quidem seu theologice pendet

(28) Auctor quicumque fuerit *De sept. sacrament.* loc. cit. nihil novi argumentis suis protulit, et quod non fuerit ab aliis oppositum praecipue a protestantibus Chemnitio *Examine* sess. XXIV. Magdeburgensibus *Centuria* I. lib. 2. c. 12. col. 657. a catholicis vero a Claudio Espenceo lib. 8. *De continentia* cap. 4. et ab Erasmo in *Annot.* ad I. Cor. VII. v. 10. Ast et illud exploratum est a catholicis illa omnia iam dissoluta ante *Maldonatum* fuisse.

ab examine, quod instituumus, traditionis, scientifice autem putabit ex discussione sententiarum, quae inter theologos vigent, quasque iam expendere aggredimur articulo insequenti; iisque expensis, propositas difficultates dissolvemus.

ARTICULUS II. — De iure, quo matrimonium fidelium ratum et non consummatum per solemnem religionis professionem quoad vinculum dissolvatur.

Cum in tres sententias theologi partiantur circa ius, quo dirimitur coniugium ratum, aliis, ut innuimus, hanc dissolutionem ex iure naturali, aliis ex iure ecclesiastico, aliis denique ex iure divino repetentibus, cumque unaquaeque et suis fundamentis fulciatur et suis etiam laboret difficultatibus, operae pretium ducimus unamquamque singillatim distinctis paragraphis excutere.

§. I.

De illorum theologorum sententia, qui dissolutionem coniugii rati ex iure naturali repetunt.

Plures magni nominis theologi huic sententia, duce B. Thoma, qui istorum agmen ducit, adhaerent. Hos recensent Salmanticensis (29), inter quos eminet card. Bellarminus (30); ex recentioribus praestant Ludov. Habert (31), Drouin (32), nec abnuunt Collet (33), Lagedemon (34), aliique.

Horum theologorum sententiae fundamentum est in duplici principio, quod cum S. Thoma constituunt. Contendunt itaque, coniugium ratum dissolvi ex eo, quod ratio ipsa doceat semper licitum esse de statu minus perfecto ad perfectiorem transire; si id fieri possit absque alterius detrimento. Iam vero statu

(29) Tract. IX. *De matrim.* cap. IV. puncto III. n. 28.

(30) Lib. II. *De monachis* cap. XXXVIII. n. 16.

(31) *De matr.* Cap. II. §. VII. resp. 5.

(32) *De matr.* quaest. IV. cap. III. §. I. prob. IV.

(33) *De matr.* cap. V. sect. V. n. 546.

(34) *De matr.* quaest. VII. art. 2. sect. I. concl.

coniugii perfectior est religionis status; poterit ergo ab uno ad alium transitus fieri detrimento quando id fiat sine ullius, porro nullum detrimentum pati qui derelictus est, matrimonio nondum consummato, patet ex eo quod nullum afferatur soboli damnum, quae non existit; nullum uxori, quae virgo permanet, nec ullam hac de causa infamiam subit; aliunde ius par est in utroque; proinde nulli fit hoc discessu iniuria.

Secundo evincitur ex eo, quod matrimonium semper contrahatur sub hac implicita saltem conditione, nisi velim ante consummationem religionem ingredi ac profiteri, prout id mihi conceditur.

Sic autem disserit S. Thomas: « Ante carnalem copulam est » inter coniuges tantum vinculum spirituale; sed post etiam » est inter eos vinculum carnale. Et ideo sicut post carnalem copulam matrimonium solvitur per mortem carnalem; » ita per ingressum religionis, vinculum, quod est ante carnalem » copulam, solvitur: quia religio est quaedam mors spiritualis, » qua aliquis seculo moriens vivit Deo (35). » Alibi vero Angelicus Doctor alterum principium attingit scribens: « Ante » carnalem copulam non est omnino translatum corpus sub » potestate alterius, sed sub conditione, nisi interea alter coniugum ad frugem melioris vitae convolet. Sed per carnalem » copulam completur dicta translatio, quia tunc intrat uterque in » corporalem possessionem sibi traditae potestatis (36). »

Huius sententiae patroni, cum ex ipsa rei natura et ex analogia fidei argumenta deducant ad evincendam dissolubilitatem coniugii rati, inferunt haud opus esse ad eius probationem proferre testimonia sive biblica sive traditionalia. Ecclesia quippe uti iuris naturalis interpres, spectata utriusque status coniugalis et religiosi perfectione, indicavit hanc illi esse anteponendam, atque ad eam aditum patere, cum nondum matrimonium suam adeptum est perfectionem per sexuum commixtionem.

Ast non spernendis haec premitur opinio difficultatibus sub

(35) *Suppl.* quaest. 61. art. 2. in corp.

(36) *Suppl.* quaest. 61. art. 2. ad 2.

utroque aspectu, quo est proposita. Siquidem nisi prius constituatur ex divina traditione, matrimonii vinculum non esse prorsus indissolubile iure divino positivo, ex sola ratione nihil evincitur. Nam si Deus constituit coniugium in genere inter christianos prorsus indissolubile, quidquid ex rationis penu statuatur, patet nullius roboris esse.

Nec satis est professionem religiosam esse statum perfectionem, de quo nulla est quaestio, sed ostendendum praeterea esset, post sancitum solemne foedus coniugale, quo alter alteri ius fecit in corpus suum, fas esse profiteri statum religiosum sine alterius libero consensu. Alioquin posset coniux votum etiam emittere continentiae, sacros ordines suscipere, aliaque eiusmodi praestare, quae perfectiora sunt statu coniugali; attamen nemo catholicorum id unquam affirmavit.

Nec obest solum statum religiosum mortem spiritualem ac civilem efficere, quae comparatur morti naturali, quae matrimonium dirimit consummatum. Nam quaestio in eo praecise versatur, utrum quis possit sibi spiritualem mortem inferre, quando id in eius potestate non amplius situm esse videtur ob anteriorem obligationem, eamque iustitiae, quam contraxit. Pessime porro ageret, qui gravatus aere alieno substantiam suam in pauperes distribueret, ac interea debita sua non persolveret. Gratis deinde assumitur, id non vergere in alterius detrimentum; nam si agatur de viris, res ita esse potest; sed si de puellis agitur, non ita se habet, cum aegre interdum maritum inveniant, quandoque non nisi post plures annos, quandoque etiam nunquam. Puellis autem, quae in se non experiuntur vocationem ad religiosam vitam vel ad caelibatum, invenire honestum consortem, hac in vita summa res est (37).

(37) Dixi *Quae in se non experiuntur vocationem ad religiosam vitam, vel ad caelibatum.... hac in vita summa res est*; prorsus enim admitti non potest quod domina De Gasparin in suo op. *Le mariage au point de vue chretien.* Paris 1844. 2. édit. affirmare ausa est cap. I. matrimonium praefendum esse caelibatui utpote finem supremum foeminae; sic enim scribit pag. 55: « Oui, » la femme est faible pour l'homme et le mariage est fait pour la femme, il est

Quod vero attinet ad principium alterum de consensu conditionali, reponunt adversarii, eiusmodi conditionem praesumi potius quam probari. Nam haec conditio neque implicite seu tacite a contrahentibus ponitur, qui intendunt inire coniugium ratione consueta, ut fruantur iure suo; et patet ex retinentia partis derelictae. Sed neque ex parte Ecclesiae eiusmodi apponitur conditio, cum ea nusquam id declaraverit. Immo cum agatur de sacramento, eam excludit, cum non possit sacramenti effectus suspendi, et dum contractus coniugalis per consensum de praesenti conficitur, hoc ipso conficitur sacramentum, quod gratiam producit ex opere operato, quaeque nec moras patitur nec suspensionem. Alioquin in ipsa coniugii consummatione, per quam hypothetica conditio expletur, conficeretur sacramentum, communicareturque gratia, quod est absurdum. Sane qui in coniugii mutuo consensu praebendo profiterentur continen-

» *sa fin naturelle ici-bas*, il est parmi les moyens terrestres, le plus efficace » que Dieu lui ait donné pour aider à son perfectionnement et pour arriver à la » satisfaction de ses instincts élevés. » Et pag. 56. « Ce n'est pas ici ou là, clair » et rarement semés qu'on les rencontre, ces comparaisons qui font éclater la » supériorité du mariage, c'est par tout. » Scilicet in universa sac. Scriptura. Quumque sibi obieisset verba Apostoli I. Cor. VII. ubi ipse praefert caelibatum coniugio, non veretur haec foemina Calviniana rigida et methodistica inficiari Apostolum hac in re fuisse inspiratum. En verba quibus se defendit in fol. périodico *Archives du christianisme* 20. Juil. 1831. pag. 150. « Ce » chapitre, inquit, renferme deux paroles : l'une de Dieu, l'autre de l'homme. » Il y a des portions de ce chapitre où Paul parle seul; il y a d'autres portions » où le Saint-Esprit parle par la bouche de Paul . . . Tout ce qui y concerne le » célibat est de l'homme. Du premier verset au dixième, c'est Paul qui parle. » Vient ensuite la parole du Seigneur. La parole humaine recommence au » verset douzième; elle s'arrête avec le seizième. La parole de Paul, l'ex- » pression de son opinion particulière reprend au verset vingt-cinquième et » elle continue jusqu'à la fin du chapitre. » Quam quidem particularem Apostoli opinionem circa doctrinam, vocat errorem funestum. En eius verba ibid. 8. Mar. 1831. pag. 55. « Erreur funeste, qui impose le devoir de lutter contre » une autorité tendrement aimée. » O foeminam petulantem, cui apprime conveniunt Tertulliani verba in lib. *De praescrip.* cap. 41. *Ipsae mulieres haereticæ quam procaces! Quae audent docere, contendere.* Et quidem cum apostolo Paulo, quem *funesti erroris* accusare non veretur, ne se turpiter errare fateatur! Talis est haereticorum erga Biblia veneratio. Eadem ratione se gesserat saec. III. Ptolemaeus, haereticus gnosticus, respectu Moysis.

tiam, isti nunquam sacramentum reciperent, neque gratiam sacramentalem. Quis porro hoc dixerit? Non denique hanc conditionem exposcit natura ipsa contractus coniugalis; quia reperiretur in omnibus matrimoniis legitimis sive in vera sive in falsa initis religione. Nam quod insitum est ipsi rei naturae, toties reperiri debet, quoties res ipsa subsistit; subsistit autem verum matrimonium etiam apud infideles et haereticos, apud quos tamen locum habere non potest ea conditio (38).

Sud quocumque igitur respectu sententia haec perpendatur, constat eam nutare, nec firmiter consistere (39).

§ II.

De illorum theologorum placito, qui constituunt dissolvi matrimonium ratum iure tantum ecclesiastico.

Permoti difficultatibus, quibus prima urgetur sententia, non pauci theologo in eam venerunt opinionem, ut ius hoc dissolvendi coniugium ratum deducerent ex Ecclesiae auctoritate, quae accepta a Christo ligandi solvendique generali facultate, eiusmodi coniugia dissolvit, aut saltem uti interpret iuris divini id constituit. Eminent inter hos Suarez (40), Kugler (41), Antoine (42) Simonet (43), Theologi Wirceburgenses (44), card. La-Luzerne (45), Pothier (46).

(38) Haec postrema ratio nullius ponderis esse videtur; tum quia nemo unquam dixit hanc conditionem provenire ex iure naturali absoluto, sed solum in hypothesi quod Deus constituerit statum perfectionis evangelicae; tum quia haec conditio in falsa religione supponi nequit.

(39) Cf. Suarez *De religione* tom III. lib. IX. cap. 25. ubi fuse eam persequitur.

(40) Loc. cit. n. 20 seqq.

(41) Quaest. XXII. n. 1671 seqq.

(42) *Theol. dogm.* tom. II.

(43) Dist. IV. art. 6. prop. 1. 2.

(44) N. 406. Tract. *De matr.*

(45) *Instruct. sur le Rituel.* n. 814.

(46) N. 475-485 apud Carrière tom. I. n. 669.

Suarez, qui istorum fere agmen ducit, ad huius sententiae veritatem adstruendam tribus innititur probationibus. Primam desumit ab exclusione; quia hoc votum solemnne religionis habet hunc effectum non ex sola natura rei, neque ex divino iure immediate; ergo interveniente Ecclesiastico iure. Priora duo uti probata supponit, tertium vero ostendit ex Ioannis XXII. extravagante *Antiquae de voto*, in qua summus pontifex negat votum castitatis ordinis habere hunc effectum: *Cum nec iure divino, nec per sacros reperimus canones hoc statutum* (47). Ex quibus verbis colligit ipse, aliquod ex his tribus esse necessarium ad hunc effectum, et quodlibet eorum potuisse sufficere; ergo merito idem dicimus de voto castitatis religiosae; cum ergo in hoc voto de effectu constet, et de iure divino non constet, imo sufficienter probetur non existere, sistendum est in iure ecclesiastico, de quo satis constat.

Alteram probationem eruit Suarez ex eo, quod hic effectus non excedat amplitudinem ecclesiasticae potestatis, ut constat ex adductis Ioannis XXII. verbis, quae illam supponunt; tum ex illimitata facultate a Christo Petro concessa ligandi ac solvendi, pascendique oves suas.

Tertiam denique probationem promit ex facto, seu, ut ipse loquitur, ex *signo*, Ecclesiae nimirum agendi ratione, quatenus Ecclesia diversa ratione hac potestate usa est, dum noluit hunc effectum per votum, quod in sacra ordinatione emittitur, aut per simplex votum castitatis in seculo servandum; voluit autem seu constituit, ut hunc effectum produceret votum *solemnne* religionis, quod prius ad id non requirebatur, ut patet per exempla ex antiquitate ecclesiastica deprompta. In his enim nullam solemnem religionis professionem invenimus, sed propositum servandae castitatis, eiusque observantiam. Quia nempe nondum Ecclesia constituerat, ut per solum solemnne religionis votum coniugium dirimeretur. Idque confirmat exemplo votorum

(47) Inter Extravagantes, seu Constitutiones viginti a Ioanne papa XXII. editas, tit. VI. *De voto et voti redemptione* an. 1332. Avenione. Apud Pithoeum tom. II. *Ius canon.* p. 381.

simplicium, quae a scholasticis Soc. Iesu emitti solent, quae olim vim non habebant dirimendi matrimonium subsequens, postea vero ex constitutione pontificia, eam vim adeptae sunt (48). Hinc concludit ex sola Ecclesiae potestate derivandum hunc effectum de dissolutione coniugii rati et non consummati per professionem religiosam, quae iuris ecclesiastici est, saltem quoad solemnitatem,

Caeteri vero theologi non nisi diversis verbis easdem hasce probationes evolvunt; nisi quod alii adiciunt, hanc esse conditionem tacitam ab Ecclesia appositam celebrationi coniugii omnium fidelium. Siquidem Ecclesia eodem iure, quo potest constituere impedimenta matrimonium dirimentia, potuit conditionem apponere, ut matrimonium tamdiu dissolubile sit, quamdiu non fuerit consummatum. Et sic optime omnia, ut ipsi putant, explicantur, atque evanescunt difficultates, quae contra urgeri possent.

Ast eiusmodi conditio, quae recidit in superiorem, quam paulo ante expendimus, non afficit nisi modum, quem Ecclesia tenet, dum iuxta hanc sententiam sua utitur potestate, nec dici potest novum argumentum, seu nova probatio. Iam argumenta ipsa perpendamus.

Reponunt igitur adversarii: qui hanc tuentur sententiam, assumunt Ecclesiam praeditam hac potestate a Christo fuisse, nec tamen id evincunt. Quae enim ab ipsis proferuntur testimonia biblica, nimis vaga sunt, ac generalem collatam Ecclesiae potestatem solum respiciunt, non autem specialem, de qua disserimus, quaeque si urgerentur, plus evincerent, quam hi theologi velent. Nam si id concludunt ex verbis: *Quodcumque ligaveris, quodcumque solveris*, quare ea extendere non possent etiam ad matrimonium consummatum? Idem dic de aliis: *pasce agnos meos*.

Assumunt praeterea, Ecclesiam, dum matrimonium ratum dissolvit ob solemnem religionis professionem, usam esse po-

(48) Nempe Gregorii XIII. in *Constit. Ascendente Domino*.

testate sibi propria, quam a Christo accepit, et non potius se gessisse ut divini iuris interpretem. Hac enim in hypothesis omnia etiam exponuntur, quae a Suarezio dicta sunt de exemplis ex antiquitate depromptis, in quibus, ut plurimum saltem, non agitur nisi de proposito continentiae servandae, aut de ipsa observantia. Siquidem Ecclesia utpote divini iuris interpret iudicavit illis in casibus ius divinum dissolutioni contracti matrimonii favere. Alioquin intelligi non posset, quomodo tot seculorum intercapedine, quot a Christo ad nos usque fluxerunt, ne unum quidem afferri possit exemplum potestatis, qua usa Ecclesia fuerit respectu voti emissi ex occasione sacrae ordinationis aut simplicis continentiae.

Hac ratione, qui hanc sententiam impugnant, se extricant ab auctoritate Ioannis XXII. qui per *sacros canones* potuit designare interpretationem per eos canones exhibitam iuris divini. Si enim hic summus Pontifex persuasum sibi habuisset, posse id facere auctoritate sua, opus non habuisset tam longa discussione; satis enim ei fuisset auctoritate sua id constituere.

Verum haec sunt negativa, nec nisi indirecte hanc impetunt sententiam. Positive autem eam aggrediuntur hoc certe haud spernendo argumento. Si ab Ecclesiae potestate pendet constituere, ut professio solemniter religionis hunc effectum producat dissolvendi coniugia rata non consummata, in eiusdem pariter Ecclesiae potestate esset hunc ipsum effectum professioni religiosae demere; quod si hoc fiat, actum esset de veritate canonis dogmatici Tridentini, cui subesse aliquando falsitas posset. Hoc argumentum urget Benedictus XIV. quaest. DXLVI. n. 35. scribens: « Cessat indissolubilitas matrimonii rati in casu, » quo alter ex coniugibus professionem religiosam emittat, et » haec solubilitas originem habet a iure divino. . . . et clarissime » ostenditur ex can. VI. sess. XXIV. *De matr.* ubi anathema » profertur adversus asserentes matrimonium ratum non solvi » per professionem religiosam; si enim post hunc Tridentinum » canonem de fide est, coniugium ratum solvi per professionem,

» solubilitas debuit esse imposita a solo Deo, qui eam potuit facere sempiternae veram, uti subtiliter argumentatur card. De Lauraea (49). »

Ex his facile est colligere, neque hanc sententiam suis destitutam esse difficultatibus, quas late urget Pontius, qui Vasquezii caeterorumque, qui eidem sententiae adstipulati sunt, discutit ac dissolvit argumenta, (50) prout et alii recentiores praestiterunt.

§. III.

De illorum theologorum sententia, qui solutionem vinculi matrimonii rati ob professionem religiosam repetunt a iure divino.

Hisce discussis, superest ut tertiam exploremus sententiam, illorum scilicet, qui ius, de quo agimus, a solo arcessunt iure divino eoque positivo. Hanc adstruunt Sanchez (51), Pontius (52), Tournely (53), Billuart (54), Collet (55), alique fere omnes recentiores communi calculo, eique adhaesit Benedictus XIV. (56).

Eam porro evincunt tum negative, seu per exclusionem, tum positive. Negative quidem, quatenus eiusmodi ius, cum non possit deduci ex lege mere naturali, neque ex lege ecclesiastica, eo ipso ex lege divina positiva provenire dicendum est. Duo priora excludenda esse satis constat ex difficultatibus, quibus superiores sententiae urgentur, quasque nos exposuimus.

Positive autem idem evincunt illis omnibus argumentis, quibus hoc fidei dogma adstruximus adversus Protestantes, nempe

(49) *Quaest. canonic. et moral.* opp. ed. Venet. 1767. tom. XIII. part. II. pag. 128. Hoc eodem argumento, ut suo loco vidimus, usus est Pius VI. perstringens episcopum Motulensem et Pistorienses.

(50) *De matr.* lib. IX. cap. III. seqq.

(51) Lib. II. disp. XIX. n. 5.

(52) Lib. IX. cap. V.

(53) *Quaest.* V. art. 2.

(54) *Disp.* V. art. 2. §. 4.

(55) *Cap.* VII. art. 5. sect. 6. n. 596. et seqq.

(56) *Quaest.* cit.

ex traditione depromptis. Ex illis enim ostenditur iugiter in Ecclesia, quin origo assignari possit, viguisse hoc institutum, ut etiam post contractas nuptias ante corporum commixtionem, sponsus aut sponsa profiteri possent continentiam, ac separari invicem, altero etiam invito. Ecclesia autem nunquam ita se gerentes coëgit ad cohabitationem et torum. Nullum saltem in tota antiquitate contrarium documentum suppetit. Quamvis autem passim in allatis exemplis non legatur derelictum coniugem ad alia vota transiisse, imo de quibusdam contrarium legatur, at tamen potuissent certe id facere, quemadmodum reipsa id fecisse nemine contradicente, novimus Ecgfridum, Angliae regem, qui Edildrida uxore eius monasterium ingressa, alteram duxit uxorem Ermemburgem, prout superius retulimus ex Beda et Thoma Eliensi (57).

Quam traditionem sectantes Rom. Pontifices eiusmodi dissolutionem decretis suis probavere, profitentes se hac in re permotos fuisse sanctorum exemplis; ac verba Christi: *Non licet viro uxorem suam nisi causa fornicationis dimittere*, de matrimonio consummato interpretati sunt, ut vidimus factum esse ab Alexandro III. cap. *ex publico, de convers. coniugat.* et ab Innocentio III. cuius pariter verba dedimus. Cum igitur hi pontifices nihil novi intulerint, sed quod iamdiu receptum erat, unice sanxerint, merito infertur ex antiqua traditione, eaque divina, hoc privilegium in favorem professionis religiosae, seu perfectionis evangelicae ad nos usque devenisse.

Id magis ex eo confirmatur, quod agatur de re maximi momenti, quae fidem moresque attingit; de re, quae ab immemorabili in Ecclesia universa obtinuit, eaque probante atque sanciente, quin ullus uspiam, qua late patet christianus orbis, reclamaverit. Quocirca divina auctoritate ita fuisse constitutum concedi deberet, etiamsi monumenta deessent, iuxta inconcussum illud Augustini principium: « Quod universa tenet Eccle-

(57) Cf. Pagi in not. ad Baronium an. 677. n. 12. Ubi notandum est ab Eddio Stephano in vita S. Wilfridi, Ecgfridum vocatum esse virum religiosum, nec ab ullo fuisse insimulatum ob secundas ab eo initas nuptias.

» sia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est,
» non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime credi-
» tur (58). »

Atque huc spectat theoria, quam dedimus in nostris praelectionibus de distinctione inter traditionem et instrumenta seu media, per quae agnoscimus traditionem (59). Fieri enim potest, ut vi-geat traditio, nec tamen omnia suppetant instrumenta ad illam cognoscendam, sive quia non omnia litteris aut monumentis consignata sunt, sive quia nonnulla eorum temporis decursu perierunt, sive aliis quibuscumque de causis. Verum hic defectus suppletur Ecclesiae praxi ac iugi seusu traditionali, qui facto ipso decurrit per saecula. Idque revera factum novimus in re de qua agimus, quamque ubique receptam ac invalescentem novimus quavis Ecclesiae aetate, quin, ut saepius diximus, originem deprehendere possumus.

Ne autem quidpiam in ambiguo relinquamus, multos offendit, quod a nobis dicatur divino posivito iure, eoque immediato constitutum fuisse, ut matrimonium ratum dissolvatur ob solem-nem religionis professionem, cum tamen nonnisi serius et quidem ecclesiastica tantum institutione eiusmodi solemnitas inducta fuerit (60). Immo longe verisimilius est antiqua monachorum vota non fuisse nisi simplicia (61), nec vim habuisse dirimendi coniugia, prout primo constitutum est in conc. Lateranensi II. an. 1139. sub Innocentio II. celebrato, his verbis: « Statuimus.... quatenus monachi atque conversi » professi, qui sanctum transgredientes propositum uxores, » sibi copulari praesumpserint, separentur: huiusmodi nam- » que copulationem, quam contra ecclesiasticam regulam » constat esse contractam, matrimonium non esse cense-

(58) *De baptismo contra Donastist.* lib. IV. cap. 24. n. 31. Opp. cit. ed. tom. IX. col. 140.

(59) *Tract. de loc. theol. part II. sect. II. De tradit.* n. 837.

(60) Nempe a conc. Lateran. IV. an. 1215. sub Innocentio III.

(61) Cf. Pontium lib. VII. cap. 22.

» mus (62). » Qui proinde ante id temporis post nuncupata vota nuptias inirent, id quidem illicite attentabant, ac poenis ita contrahentes subiiciebantur; attamen nuptiae ipsae validae habebantur, prout multiplici auctoritate et exemplis adstruit Basilius Pontius (63). Quum igitur votorum solemnitas ecclesiasticae sit institutionis, vota quoque simplicia matrimonium invalidum non redderent, intelligi vix aut ne vix quidem potest, qua ratione ex divino iure positivo possit adstrui per professionem religiosam diripi quoad vinculum coniugium ratum. Eo vel magis quod, ut vidimus, a Gregorio XIII. constitutum fuerit vota simplicia scholasticorum societatis Iesu vim habere dissolvendi matrimonium subsequens, quem effectum ante eiusmodi constitutionem minime producebant. Quae quidem omnia explanantur, si semel admittatur iure tantum ecclesiastico hunc effectum a religiosa professione proficisci.

Ast facile haec omnia diluuntur si in religiosa professione id quod ad eius substantiam spectat ab iis, quae accidentalia sunt, secernatur. Ad status religiosi substantiam pertinet professio trium evangelicorum consiliorum, qua quis se mancipat Deo in continentia perpetua, in abdicatione dominii, aut saltem usus bonorum temporalium (64), et obedientia legitimo spirituali superiori. Inter ea, quae accidentalia nuncupavimus, adnumerari debent, quas diximus, solemnitates seu formalitates, ut usus loquendi obtinet, et legales effectus, qui ex iisdem proveniunt.

Iam vero observatio evangelicae perfectionis, seu evangelicorum consiliorum semper in Ecclesia viguit, cum nunquam defuerint viri sancti, qui perpetuam servaverint, ac professi sint castitiam, qui se bonis abdicarint, atque sub praelati seu superioris,

(62) Cap. VII. §. *Ut. Lex*, et refertur causa 27. cap. 40. in *Decreto* et apud Harduin. tom. VI. par. II. col. 1109.

(63) Lib. VII. capp. 14-15-16.

(64) Dixi, in *abdicatione saltem usus*; siquidem non desunt, qui contendunt, primis seculis religiosos voventes paupertatem retinuisse bonorum suorum dominium. Cf. Pontium lib. VII. cap. 15. Nunc autem exploratum est id probatum esse in non paucis religiosi ordinibus et congregationibus ab apostolica Sede, ita ut, qui votum emisissent paupertatis, possint bonorum suorum retinere dominium seu proprietatem vel ad tempus, vel etiam in perpetuum.

saltem episcopi, dependentia ac nutu vitam duxerint. Hi portionem electam constituerunt quavis aetate dominici gregis, etiam priusquam instituta monastica ortum in Ecclesia haberent. Plerique eorum, quorum exempla attulimus, ad hunc censum pertinent, ac tria recensita consilia evangelica sectati sunt. Ecclesia probavit horum institutum, seu vivendi rationem, atque utpote iugis ac viva interpretis voluntatis Christi, declaravit eos ab ipso Christo auctos esse hoc privilegio, ut in gratiam perfectioris huius status, si quod inierint coniugium ante eius consummationem dissolveretur, ac pars derelicta ad novas iungendas nuptias libera permaneret.

Ne autem abusus irreperent, Ecclesia temporis decursu constituit, ut quaedam solemnitas hoc vitae genus muniret. Consistit autem eiusmodi solemnitas in duobus potissime, tum in perpetuitate extrinseca ex parte acceptantis, qua sublata est facultas praelato liberum dimittendi eum, qui voverit (65), et in *illegitimatione*, quae ex lege ecclesiastica accessit iisdem votis, qua redditur vovens inhabilis et ad matrimonia ineunda, et ad rerum dominia acquirenda, aut saltem ad eorumdem liberum usum habendum (66). His deinde accesserunt formalitates temporis, loci, ritus etc. quae illam solemnitatem comitentur, ut actio tota iuridice legitima ac valida censeretur.

Qua solemnitate semel inducta, Ecclesia constituit, ut conjugia rata deinceps non dissolverentur nisi per solemnem in religione approbata professionem. In qua nihil novi Ecclesia induxit, sed conditionem tantum adiecit, qua certior fieret de profitentium voluntate ac dispositione, ut possit iis privilegium a Christo concessum favere. Eo vel magis quod Ecclesia a Christo potestatem acceperit, ut suo loco ostendimus, moderandi contractum conjugalem naturalem uti materiam proximam sacramenti matrimonii, ac personas ipsas inhabiles reddendi ad contrahendum.

(65) Quod intelligendum est *per se, ut aiunt*; nam fieri potest, ut id praestare valeant praelati obtenta ad hunc finem a Rom. Pontifice auctoritate.

(66) Cf. Pontium loc. cit. cap. 9.

Hisce enucleatis, pronum iam est explanare propositam difficultatem. Nam etiamsi solemnitas cum adnexis formalitatibus serius a iure ecclesiastico inducta fuerit, tamen cum haec extrinseca sit et non afficiat substantiam professionis religiosae, potuit ipsa subsistere cum privilegio a Christo facto, antequam illa solemnitas ab Ecclesia institueretur. Apprime praeterea intelligitur, quomodo olim per vota simplicia irrita non fierent coniugia, quae post inductam solemnitatem iam irrita evadunt. Intelligitur insuper, quomodo interdum sola professio perpetuae continentiae absque voto expresso diremerit vinculum nuptiale, uti contigit ex. gr. in S. Thecla, S. Caecilia, S. Alexio aliisque eiusmodi, a quibus difficile omnino est ostendere emissum explicite fuisse votum sive castitatis, sive obedientiae, sive paupertatis, cum nihilominus perfectionem evangelicam inirent quoad suam substantiam, neque Ecclesia quidpiam constituisset, quo impedirentur privilegio Christi uti, hinc dissolutum ipsorum coniugium est. Intelligitur demum, quomodo Gregorius XIII. dum vim hanc tribuit votis simplicibus scholasticorum soc. Iesu dissolvendi coniugia, qua antea carebant, iure suo usus fuerit restituendi postremis hisce temporibus pro singulari hoc casu, quod obtinuit in Ecclesia longo seculorum tractu, praesertim cum agatur non iam de votis simpliciter privatis, sed aliquo modo publicis.

Quae cum ita sint, huic sententiae utpote solidiori, ac magis dignitati sacramenti prospicienti adhaeremus, quae nunc inter recentiores communis effecta est.

His expletis, accedere iam tuto possumus ad solutionem difficultatum, quibus veritas catholica impetitur tum a protestantibus, tum ab iis etiam, qui doctrinam orthodoxam profitentur, sed haec in re minus recte locuti sunt.

ARTICULUS III.—De difficultatibus, quibus asserta a Tridentina synodo catholica veritas impugnatur.

Praemittimus catholicam veritatem a privatis theologorum placitis esse prorsus independentem, et quamvis nobis verisi-

milior visa fuerit sententia illorum, qui effectum hunc repetunt ex iure divino positivo atque immediato, quum tamen reiici absolute non debeant, utpote sua probabilitate haud destitutae illorum sententiae, qui aut a iure naturali aut a iure ecclesiastico adstruunt, catholicae veritatis vindices ad tuendam a novatorum impetu doctrinam catholicam promiscue uti possunt quavis hypothese, cum nullam Ecclesia reprobaverit.

Qui itaque aggressi sunt veritatem canonis VI. Tridentini pugnarunt ex Scriptura et traditione, quas contendunt nullum fundamentum dogmaticae huic definitioni praebere. Nam in Scripturis, inquit, non modo nullum verbum aut apex occurrit, quo adstrui possit solvi coniugium ratum fidelium per solemnem religionis professionem, sed contrarium potius adstruitur, dum ait Christus: *Quod Deus coniunxit, homo non separet*; et insuper aperte declaravit: *Omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari* (67). Quibus verbis alludit Christus aperte ad id, quod Adam de matrimonio adhuc rato ac nondum consummato in paradiso protulerat: *Quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suae* (68). His cohaerens Apostolus scripsit: *Alligatus es uxori? noli quaerere solutionem* (69); et iterum: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier* (70). Cum autem haec omnia de quovis coniugio sive consummato, sive non consummato verissime dicta sint, profecto non nisi contra apertam Scripturarum auctoritatem adstrui potest coniugii rati per solemnem religionis professionem solutio.

Haec quidem ex Scripturis opponuntur; non est tamen quod his permoveamur; nam si spiritu privato Scripturae intelligi deberent, posset difficultas oriri; verum cum earum interpres

(67) Matth. V. 32.

(68) Genes. II. 24.

(69) I. Cor. VII. 27.

(70) Ibid. V. 4.